

Länsstyrelsen
Västmanlands län

AVDELNINGEN FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING
OCH AVDELNINGEN FÖR SAMHÄLLSUTVECKLING

Västmanlandsmodellen

- en utvärdering av Länsstyrelsens
arbete med att upptäcka våldsutsatta
inom djurskydd

Utvärdering projekt Djur och Våld

Utgiven av Länsstyrelsen i Västmanlands län

Produktion och tryck: Graf&Bild AB

Illustrationer: Annefrid Sjöman • Skribent: Pay off, Jonas Hult

Svanenmärkt trycksak 3041 0974/Graf&Bild, Västerås

Innehåll

Förord, 5

Sammanfattning, 7

Syfte och mål, 7

Aktiviteter och insatser, 7

Resultat och analys, 7

Rekommendationer, 9

Inledning, 10

Bakgrund, 10

Övergripande mål för statsbidragen, 10

Payoffs uppdrag, 11

Metod, 11

Avgränsningar, 11

Projekt Djur och våld, 12

Bakgrund, 12

Organisation och finansiering, 12

Projektorganisation, 12

Samverkansplan och samverkansgrupp, 13

Syfte och mål, 13

Projektets syfte, 13

Projektets mål, 14

Aktiviteter och insatser, 14

Informations- och utbildningsinsatser, 14

Barnpiloter, 15

Rutiner, 15

Rutiner för upptäckt, 15

Grund för anmälan, 16

Checklista, 16

Blankett för orosanmälan, 17

Ansvar underskrift av orosanmälan, 17

Sekretess, 17

Ingripande av djurskyddsskäl, 18

Resultat och analys, 18

Ökad medvetenhet och uppmärksamhet, 18

Från ord till handling, 19

Stöd i kompetensutveckling, 19

<i>Skapande och spridning av kunskap, 20</i>
<i>Bygga nätverk och samverkan, 20</i>
<i>Mätbara mål och uppföljning av resultat, 21</i>
<i>Rutiner och dokumentation skapar trygghet, rättssäkerhet och hållbarhet, 22</i>
<i>Barnperspektivet, 22</i>
<i>Hedersvåld, 22</i>
<i>Viktigt att skilja på roller och uppdrag, 24</i>
<i>Skillnader mellan länsstyrelser, 24</i>
<i>Ingen nationell samordning, 23</i>
<i>Andra länsstyrelser jämfört med Västmanland, 24</i>
<i>Projektet och statsbidragens betydelse, 25</i>
<i>Fördelar med projekt, 26</i>
<i>Utmaningar med projektet, 26</i>
<i>Lagstöd, 26</i>
<i>Samhällsnytta, 27</i>
Rekommendationer, 29
<i>Ökad likriktning kring länsstyrelserna arbete med djur och våld, 29</i>
<i>Resurser och organisation, 30</i>
<i>Samverkan, 30</i>
<i>Mål och uppföljning, 30</i>
<i>Bemötande, 31</i>
<i>Implementering och finansiering, 31</i>
<i>Jämställdhet, 31</i>
<i>Avslutningsvis, 32</i>

Förord

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett allvarligt samhälls- och folkhälsoproblem som måste bekämpas på flera olika sätt. I *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor* (Skr. 2016/17:10) framhåller regeringen betydelsen av insatser som förbättrar möjligheterna att upptäcka våld och våldsutövare samt att förstärka skyddet och stödet för de kvinnor och barn som har utsatts och utsätts för våld.

Länsstyrelsen i Västmanland påbörjade arbetet med att identifiera sambandet djur och våld redan år 2016. Arbetet genomfördes dels genom att erbjuda kompetenshöjande insatser till relevanta aktörer i länet, dels genom att inom ramen för länsstyrelsens djurskyddsärenden uppmärksamma utsatta barn och vuxna. Under åren har arbetet förtydligats och intensifierats och på så vis har Västmanlandsmodellen vuxit fram. En modell som idag är väl förankrad i myndighetens dagliga arbete och nu även har uppmärksammats och spridits till andra länsstyrelser.

De senaste åren har arbetet bedrivits med stöd av utvecklingsmedel från Socialstyrelsen vilket har varit helt avgörande för att kunna utveckla metoderna. Det har varit angeläget att göra en utvärdering för att bedöma effekterna av Västmanlandsmodellen samt för att se vilken nytta den utgör för individerna och parterna och vårt samhälle. Utvärderingen skulle ha fokus på Västmanlandsmodellen med utgångspunkt ifrån ef-

ektivitetsnyttan och den samhällsekonomiska nyttan. Vidare skulle utvärderingen fokusera på hur samverkanspartners uppfattar länsstyrelsen i Västmanlands insatser och metoder, samt en jämförelse med två andra länsstyrelser som delvis använt Västmanlandsmodellen; Länsstyrelsen Stockholm och Länsstyrelsen Uppsala. Syftet med utvärderingen är således att undersöka och analysera Västmanlandsmodellen men även att finna framgångsfaktorer, goda exempel samt framtida utvecklingsmöjligheter. Rapporten vänder sig främst till Socialstyrelsen och länsstyrelserna men även till tjänstepersoner som i sin profession arbetar med våld i nära relationer inom socialtjänst och rättsväsende.

Avslutningsvis vill jag passa på att framföra ett stort tack till funktionsledare Pernilla Börjesson, projektledare Nathalie Nordén, utredare och skribent Jonas Hult, Pay Off samt alla andra personer i länet som på ett eller annat sätt bidragit med sina erfarenheter, kloka synpunkter och kunskap till denna utvärdering

Med hopp om ett jämställt Västmanland fritt från våld önskar jag dig en givande läsning.

Minoo Akhtarzand

Landshövding

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västmanland har sedan 2016 drivit projekt Djur och Våld med hjälp av statsbidrag, gällande särskilda stimulansmedel inom arbetet mot våld i nära relationer.

Projektet har fokuserat på sambandet mellan våld mot djur och kopplingen till att skada, kontrollera och straffa kvinnor och barn. Länsstyrelsen har inom ramen för projektet arbetat med information- och utbildningsinsatser samt metodutveckling. Det har skett genom:

- Informations- och utbildningsinsatser för socialtjänst, hälso- och sjukvårdspersonal, polis och åklagare, ideella föreningar samt djurskyddshandläggare och djurhälsopersonal.
- Spridning av metoder till övriga län i landet.
- Fortsatt utveckling av metod för ärendehandläggning av djurskyddsärenden där det förekommer våldsutsatta barn och vuxna.

Det våldsförebyggande arbetet tar sin grund i Länsstyrelsens uppdrag och arbete kring det sjätte jämställdhetspolitiska målet; mäns våld mot kvinnor ska upphöra, samt ur tillämpning av Länsstyrelsens instruktion §5 punkt 3, att vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa. Arbetet bygger även på Agenda 2030 och Länsstyrelsens uppdrag kring mänskliga rättigheter.

Med hjälp av de beviljade statsbidragen har Länsstyrelsen Västmanland haft möjlighet att ha en heltidsanställd projektledare, vilken har drivit och genomfört mycket av det operativa arbetet i projektet. Länsstyrelsen har också haft en strategisk styrgrupp, vilken har styrt projektet och fattat nöd-

vändiga beslut. Dessutom har en samverkansgrupp skapats för att säkerställa spridning av relevant information och förankra arbetet hos berörda parter. Projektet har varit förankrat hos länsstyrelsens högsta ledning genom att länsrådet varit den formella projektägaren och att landshövdingen varit informerad.

Syfte och mål

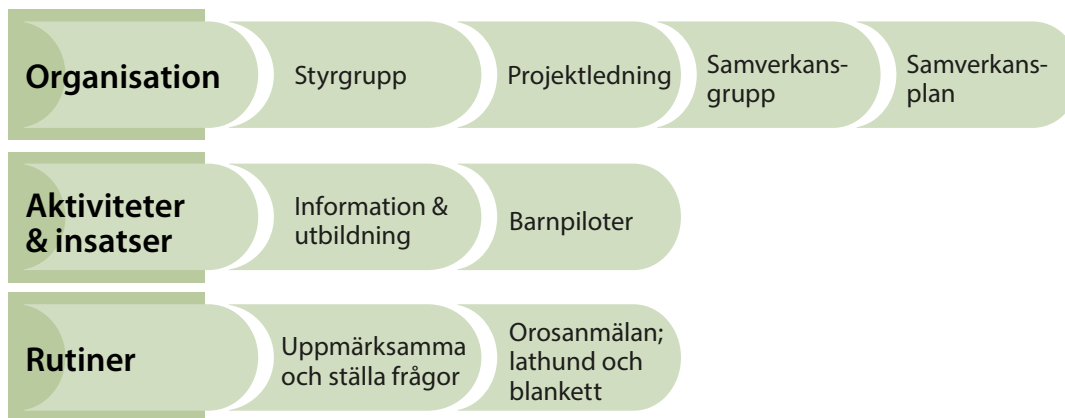
Syftet med projektet har varit att inom ramen för Länsstyrelsen Västmanlands djurskyddsarbete upptäcka barn och vuxna som utsätts för våld eller far illa på annat sätt, samt förbättra bemötande och genom kontakt med berörda myndigheter bidra till bättre skydd och stöd.

Projektets mål har varit att öka kunskapen om sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relation inom socialtjänst, polis och åklagare, samt ideella föreningar, djurskyddshandläggare och djurhälsopersonal. Därigenom ska insatser till våldsutsatta människor och djur kunna sättas in tidigare och på ett mer heltäckande sätt.

Aktiviteter och insatser

Projektet Djur och Våld har byggt upp en organisation och struktur för arbetet med projektet. Utifrån den grundläggande organisationen har projektet löpande arbetat med kunskaphöjande insatser. Utbildningsinsatser, seminarier, föreläsningar och konferenser har anordnats för både andra länsstyrelser och för andra organisationer och myndigheter. Dessa utbildningsinsatser har

även blivit ett sätt att bygga nätverk mellan berörda myndigheter. Därefter har rutiner skapats för att skapa trygghet och struktur i arbetet.

Resultat och analys

Genom ett strukturerat och konsekvent arbete under projekttiden har Länsstyrelsen Västmanland bidragit till att öka medvetenheten och uppmärksamheten kring sambandet mellan djur och våld. Det har skett inom den egna organisationen, med regionala samverkansparter och på nationell nivå. Sambandet har fått ökad uppmärksamhet och ökad status hos berörda aktörer. Därigenom har fler orosanmälningar gjorts, det vill säga att fler våldsutsatta har uppmärksammats och fått stöd och skydd.

Ett annat konkret resultat av projektets arbete är de nätverk och den samverkan som har skapats med berörda parter. Projektet har skapat forum för att träffas och sprida information. Riktade insatser har exempelvis gjorts för att samverka med andra länsstyrelser samt delta på strategiskt viktiga konferenser och mötesplatser.

För att stödja berörd personal i sitt arbete har projektet arbetat fram rutiner och blanketter för orosanmälningar. Det har i sin tur lett till att personalen känner en ökad trygghet i att de hanterar ärenden korrekt. Samtidigt skapar det förbättrade förutsättningar att de orosanmälningar som läm-

nas vidare till socialtjänsten håller god kvalitet och att det i sin tur bidrar till att förbättra det stöd och skydd som socialtjänsten kan erbjuda de våldsutsatta. Däremot är det svårt att få en tydlig bild av omfattningen på orosanmälningarna, då det inte finns någon tydlig modell för uppföljning och att definitionen av vad som ska följas upp har varierat över tid.

Barns rätt har varit en viktig del i projektet. Det har projektet arbetat med genom allmänna, kunskapshöjande insatser till personal och organisationer. Dessutom har specialinsatser gjorts genom att utbilda barnpiloter inom djurskyddet, vilka ska fungera som extra kunskapsstöd till kollegorna.

Rekommendationer

Utifrån vad som framkommit i denna utvärdering lämnar Payoff härmed ett antal rekommendationer, vilka vi hoppas ska bidra till diskussioner och beslut för att Länsstyrelsen Västmanland ska kunna fortsätta utveckla sitt arbete med att stödja och skydda personer och djur som utsätts eller riskerar att utsättas för våld.

- Payoff rekommenderar att Länsstyrelsen Västmanland arbetar aktivt för att utreda möjligheterna att ge en länsstyrelse ett nationellt uppdrag att arbeta med kopplingen mellan våld mot djur och våld i nära relationer. Därigenom kan den verksamhet som Länsstyrelsen Västmanland har byggt upp med projektmedel implementeras. Det leder i sin tur till att den kunskap, de strukturer och de arbetssätt som skapat kan tas tillvara och skapa hållbara och långsiktiga mervärden.

- Payoff rekommenderar att tydlig målbild arbetas fram för verksamheten. Förslagsvis enligt SMART-modellen, vilken säkerställer att målen blir mätbara och att de fokuserar på resultat och effekter. Mål med fokus på aktiviteter bör undvikas. En tydlig modell för uppföljning bör arbetas fram, för att säkerställa kunskap för analys och beslut utifrån vilka resultat som faktiskt skapas med tilldelade resurser.

- Payoff rekommenderar Länsstyrelsen Västmanland att fortsätta utveckla samverkan med berörda parter. Exempelvis kan SKR och NCK, Nationellt Centrum för Kvinnofrid, vara organisationer där samverkan kan utvecklas ytterligare.

- Payoff rekommenderar att bemötande blir en tydlig del av det framtida arbetssättet, då detta ofta värderas högt av utsatta personer. Förslagsvis involveras berörda individer/våldsutsatta i arbetet med att utveckla personalens bemötande.

- Payoff rekommenderar att Länsstyrelsen Västmanland, andra länsstyrelser och berörda parter att utgå från partnerbegreppet i sitt fortsatta arbete istället för traditionella könsbegrepp. På så sätt säkerställs ett respektfullt bemötande av alla, oavsett sexuell läggning. Samtidigt ökar sannolikheten att relevant information om våld och hot om våld i nära relationer framkommer i de samtal och utredningar som genomförs.

Inledning

Bakgrund

Länsstyrelsen i Västmanland har under flera år bedrivit projektet Djur och våld med finansiering från Socialstyrelsen. En bidragande orsak till att projektet startades var ett ärende där en kvinna blev mördad. Berörda myndigheter hade i detta ärende agerat utifrån sitt eget grunduppdrag, men inte samverkat på ett sådant sätt att det skapades ett tillräckligt stöd och skydd till kvinnan.

Finansieringen av projektet har skett genom ansökan av statsbidrag gällande särskilda stimulansmedel inom arbetet mot våld i nära relationer. Projektet har utgått från frågeställningar kring våld mot djur och kopplingen till att skada, kontrollera och straffa kvinnor och barn. Länsstyrelsen har inom ramen för projektet arbetat med information- och utbildningsinsatser samt metodutveckling. Det har skett genom:

- Informations- och utbildningsinsatser för socialtjänst, hälso- och sjukvårdspersonal, polis och åklagare, ideella föreningar samt djurskyddshandläggare och djurhälsopersonal.
- Spridning av metoder till övriga län i landet.
- Fortsatt utveckling av metod för ärendehandläggning av djurskyddsärenden där det förekommer våldsutsatta barn och vuxna.

Övergripande mål för statsbidragen

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att finansiera insatser i syfte att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer, stödet till våldsutsatta kvinnor och barn, stödet till barn som bevittnat våld och arbetet mot våldsutövare. Arbetet mot

våld i nära relationer och för att kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och barn ska vara av lika hög kvalitet i hela landet. De som har utsatts för sådant våld ska få det stöd och den hjälp som de behöver oavsett var i landet de bor. Medlen avser att utveckla och stärka:

- Socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens långsiktiga, strukturerade och samordnade arbete mot våld i nära relation och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn.
- Alla berörda verksamheters möjligheter att efterleva gällande regelverk, ha tillgång till aktuell kunskap och kunna använda verksamma metoder inom området eller på annat sätt kvalitetsutveckla sitt arbete.
- Kunskapen om och spridningen av verksamma metoder för att identifiera och ge ändamålsenligt stöd till barn som har utsatts eller riskerar att utsättas för våld.
- Det universellt och selektivt förebyggande arbetet samt insatser för att nå våldsutövare.
- Verksamma metoder och insatser anpassade till behoven hos särskilt utsatta grupper såsom unga och äldre kvinnor, våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning, missbruksproblematik, kvinnor som har utländsk bakgrund samt flickor och pojkar, kvinnor och män som drabbats av hedersrelaterat våld.
- Kunskap om och insatser för kvinnor och män som utsatts för våld eller på annat sätt riskerar att fara illa i samband med prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Payoffs uppdrag

Inom ramen för projektansökan 2019 har Länsstyrelsen i Västmanland ansökt om medel för att göra en kvalitetssäkring och utvärdering av arbetet med den så kallade "Västmanlandsmetoden". Utvärderingen ska göras i form av en jämförelsestudie av arbetssättet inom Länsstyrelsen Västmanland och någon/några andra länsstyrelser.

Utvärderingen skall ligga till grund för en jämförelse mot annan/andra Länsstyrelser för att tydligare kunna se huruvida de utvecklade insatserna gör verklig skillnad. På så vis kan Länsstyrelsen i Västmanland få underlag huruvida rutiner och metoder ska implementeras i ordinarie verksamhet. Mottagare för utvärderingen är Socialstyrelsen, länsstyrelser i allmänhet och Länsstyrelsen i Västmanland i synnerhet.

Inom de frågeställningar och områden där så finns möjlighet, kommer utvärderingen att ge rekommendationer för att Länsstyrelsen i Västmanland i framtiden ska kunna utveckla och förbättra sitt arbete med våldsrelaterade frågor.

Metod

Utvärderingen genomförs enligt följande delar. Inledningsvis genomförs en dokumentstudie. Utvärderarna granskar och analyserar styrande och övriga relevanta dokument med avseende på projekt Djur och våld. Dokumentation väljs ut i samråd med uppdragsgivaren. Dokumentation samlas även in från andra länsstyrelser och eventuellt andra berörda parter. Insamling av dokumentation sker löpande under hela uppdraget.

Djupintervjuer genomförs med relevanta personer både inom Länsstyrelsen Västmanland och andra berörda organisationer. Bland annat har intervjuer genomförts med representanter för Länsstyrelsen i Uppsala och i Stockholm. Vi har även intervjuat åklagare samt representant för ett djursjukhus och civilsamhället. Samtliga intervjuer är framtagna i samråd med uppdragsgivaren. Totalt har 18 personer intervjuats.

Uppdraget avrapporteras i form av en skriftlig rapport, vilken presenteras på plats för berörda personer. Presentationen blir också ett tillfälle till dialog och diskussion kring frågeställningar och rekommendationer i rapporten.

Avgränsningar

Denna utvärdering sker på uppdrag av Länsstyrelsen Västmanland och utgår därmed från länsstyrelsens perspektiv. Övriga parter verksamhet beskrivs, när så är befogat och när det finns underlag för analyser. Någon separat utvärdering sker inte utifrån exempelvis socialtjänsten eller polisens arbete och resultat.

Projekt Djur och våld

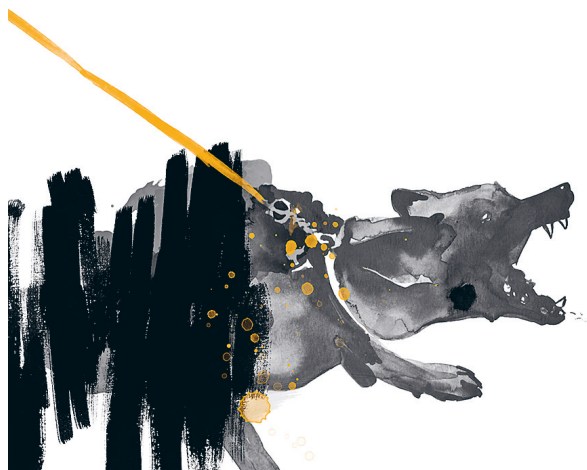

Bakgrund

Det finns ett dokumenterat samband mellan våld mot djur och våld i nära relationer. Det visar både forskning och erfarenhet. När djur utsätts för våld finns en risk att även människor i den berörda familjen eller dess närhet utsätts för våld. På samma sätt finns en risk att när människor utsätts för våld så kan även djur, vilka befinner sig i dessa människors närhet, utsättas för våld. Sambandet har uppmärksammats allt mer på senare år. Våld

relsens instruktion §5 punkt 3, att vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa. Arbetet bygger även på Agenda 2030 och Länsstyrelsens uppdrag kring mänskliga rättigheter.

Sedan hösten 2012 arbetar utvecklingsledare för våld i nära relationer på Länsstyrelsen i Västmanland tillsammans med djurskyddshandläggare kring våld mot djur och våld i nära relationer. Arbetet har bedrivits i projektform under namnet Djur och Våld sedan 2016. Projektet har varit finansierat via statsbidrag. Ansökan om statsbidrag har gjorts gällande "särskilda stimulansmedel inom arbetet mot våld i nära relationer".

där djur är inblandade kan ske både genom fysiskt och psykiskt våld.

Det våldsförebyggande arbetet tar sin grund i Länsstyrelsens uppdrag och arbete kring det sjätte jämställdhetspolitiska målet; mäns våld mot kvinnor ska upphöra, samt ur tillämpning av Länssty-

Organisation och finansiering

Projektorganisation

De beviljade statsbidragen har möjliggjort för Länsstyrelsen Västmanland att anställa extra resurser för arbetet med Djur och Våld. Under projekttiden har det funnits en heltidsanställd projektledare. Finansieringen har också möjliggjort resor, att köpa in externa parter/expertter samt ta fram olika typer av trycksaker och informationsmaterial. Finansieringen har dock beviljats årsvis, vilket har skapat osäkerhet. Definitivt beslut om statsbidrag har dessutom kommit en bit in på respektive verksamhetsår vilket har skapat svårigheter i planeringen av arbetet. Det har i sin tur

lett till att projektledare har slutat och tjänsten har under den totala projekttiden varit bemannad av flera olika personer. Projektledarens funktion och uppdrag har varit att driva arbetet med Djur och Våld genom att samordna intern personal på Länsstyrelsen Västmanland samt anordna olika typer av utbildningsinsatser både internt och externt. För att den strategiska styrningen av projektet ska säkerställas har det funnits en styrgrupp med en bred representation inom länsstyrelsen.

Hela projektet är förankrat inom ledningen på Länsstyrelsen Västmanland. Detta förtydligas genom att det är länsrådet som är den formella projektägaren, samt att arbetet är förankrat hos landshövdingen. Ett konkret exempel på förankringen i Västmanland är att gällande rutiner kring arbetet med Djur och Våld finns beskrivet under styrande dokument på länsstyrelsens intranät.

Samverkansplan och samverkansgrupp

Utöver projektledningen har det tagits fram en samverkansplan, vilken formaliserar samverkan i ett längre perspektiv och att arbetet inte ska bygga enbart på eldsjälarna. De aktörer som omfattas av samverkansplanen är länsstyrelsen, polisen, socialtjänsten, djurhälsovården och berörda parter i civilsamhället, så som kvinnojourer, brottsjourer och olika föreningar.

För att skapa en tydlighet och förankring kring arbetet med Djur och Våld har Länsstyrelsen Västmanland byggt upp en regional samverkansgrupp. I Samverkansgruppen finns representanter från

Länsstyrelsen, Polisen, Socialtjänsten, Centrum mot våld i nära relationer (CMV), Familjecentrum, Länets tjej- och kvinnojourer, Föreningen VOOV (Veterinär Omtanke Om Väldsutsatta), Evidensia Specialistdjursjukhus Strömholm och Mälardalens Kvinnofridsboende. Samverkansgruppen är ett nätverk och en samverkansplattform för att sprida kunskap, men också för att förankra olika aktiviteter samt skapa en struktur som kan vara beständig över tid.

Syfte och mål

Det arbete som Länsstyrelsen i Västmanland har bedrivit inom projekt Djur och Våld har fokus på kunskapsutveckling och samverkan. Statsbidragen har möjliggjort att länsstyrelsen har kunnat bygga upp en projektorganisation, vilken har arbetat med att utveckla rutiner samt anordna föreläsningar och utbildningar, både internt och externt.

Projektets syfte

Syftet med projektet är att inom ramen för Länsstyrelsen Västmanlands djurskyddsarbete upptäcka barn och vuxna som utsätts för våld eller far illa på annat sätt, samt förbättra bemötande och genom kontakt med berörda myndigheter bidra till bättre skydd och stöd. Länsstyrelsen ska vid upptäckt göra orosanmälningar till socialtjänsten. Genom detta kan Länsstyrelsen i Västmanlands län bidra till bättre skydd och stöd för både utsatta och utövare av våld.

Projektets mål

Öka kunskapen om sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relation inom socialtjänst, polis och åklagare, samt ideella föreningar, djurskyddshandläggare och djurhälsopersonal. Därigenom ska insatser till våldsutsatta människor och djur kunna sättas in tidigare och på ett mer heltäckande sätt.

Länsstyrelsen i Västmanland kan uppnå målet genom:

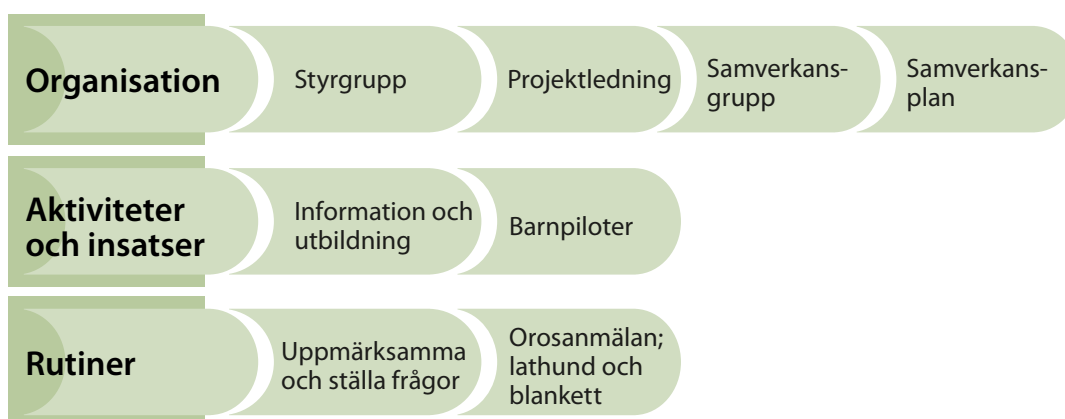
- Att tydligt påvisa sambandet mellan våld mot djur och våld mot människor för att förbättra förutsättningarna för myndigheter och andra att upptäcka våldsutsatta.
- Att inom ramen för Länsstyrelsens djurskyddsarbete öka upptäckten av barn och vuxna som far illa.
- Ökad kunskap om sambandet våld och djur inom socialtjänst och rättsväsendet.
- Ökad kunskap om sambandet våld och djur bland djurskyddshandläggare samt djurhälsopersonal och övriga som arbetar inom djursjukvården.

Aktiviteter och insatser

Projektet Djur och Våld har byggt upp en organisation och struktur för arbetet med projektet. Utifrån den grundläggande organisationen har projektet löpande arbetat med kunskapshöjande insatser. Utbildningsinsatser, seminarier, föreläsningar och konferenser har också anordnats för både andra länsstyrelser och för andra organisationer och myndigheter. Dessa utbildningsinsatser har därigenom även blivit ett sätt att bygga nätverk mellan berörda myndigheter. Därefter har rutiner skapats för att skapa trygghet och struktur i arbetet.

Informations- och utbildningsinsatser

Länsstyrelsen i Västmanland bedömer att samhällets medvetenhet och allmänna kunskaper kring sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer är lågt eller i vissa fall mycket lågt. Även bland samhällsbärande myndigheter och organisationer är kunskapen kring dessa frågor låg. Inom ramen för projekt Djur och Våld har det därför varit prioriterat att jobba med informa-

tions- och utbildningsinsatser. Dessa insatser har dels riktat sig internt till den egna organisationen i Länsstyrelsen Västmanland. Dels har dessa insatser riktat sig till samarbetsparter till Länsstyrelsen Västmanland, så som socialtjänsten inom berörda kommuner, polis, åklagare och civilsamhället.

Utöver detta har projekt Djur och Våld anordnat utbildningsinsatser för att stödja kunskaps spridning kring ämnet på en mer nationell nivå. Här har mottagare för utbildningsinsatser varit andra länsstyrelser, men också andra parter, exempelvis representanter för polisen och djurhälsosvården. Utbildningarna har dels haft som syfte att skapa intresse och medvetenhet hos parter som är i begrepp att starta upp insatser för att stärka sitt arbete inom ramen för djur och våld, alternativt nyanställd personal som inte fått denna utbildning tidigare. Dessutom har utbildningsinsatserna haft som syfte att kompetensutveckla och vara en kunskapskälla för den personal och de organisationer som kommit lite längre i sitt arbete.

Informations- och utbildningsinsatser har genomförts i olika former. Ibland som rena utbildningar, ibland som anordnare av specialistföreläsningar, ibland i form av metodstöd och bollplank, ibland som yrkesspecifika workshops med andra länsstyrelser och ibland i form av att framtagen dokumentation har spridits till andra, intresserade parter i samhället. Länsstyrelsen i Västmanland har, inom ramen för projektet, även deltagit på konferenser och kongresser för att sprida kunskap. Yrkesgrupper som har identifierats som särskilt viktiga att nå med allmänna informationsinsatser är exempelvis polis, åklagare, personal inom förskola/skola, djurhälsopersonal och veterinärer. Insatser med fokus på fördjupad kunskap riktar sig i huvudsak mot personal inom socialtjänsten och länsstyrelsernas djurskydd. Därutöver arbetar projektet med att bygga upp och hålla nätverksgrupper aktiva för att främja kunskapsutbyte och samverkan.

Barnpiloter

Barnperspektivet, utifrån mänskliga rättigheter och barnkonventionen, är en viktig grundpelare i Länsstyrelsens arbete med Djur och Våld. Det har pågått ett löpande arbete med kompetensutveckling inom detta område, så att samtliga djurskyddshandläggare ska ha fått ta del av utbildning om barn i riskmiljöer. Ett fåtal handläggare har även fått en fördjupad spetsutbildning och blivit utsedda till barnpilot. Barnpiloter samordnas av Västerås stad och finns främst inom den kommunala organisationen, men även inom andra myndigheter och organisationer. Barnpiloten ska vara ett extra kunskapsstöd till kollegor i den egna organisationen. Inom Länsstyrelsen Västmanland har detta lett till ökat antal orosanmälningar till Socialtjänsten.

Rutiner

Länsstyrelsen Västmanland har arbetat med att skapa en struktur för hur arbetet inom projekt Djur och Våld ska bedrivas på ett effektivt sätt. Strukturen ska bidra till att kunskap och lärande tas tillvara och implementeras i ordinarie verksamhet inom berörda myndigheter och parter.

Rutiner för upptäckt

I hela den process som omfattar stöd till olika myndigheter och organisationer ska samverka för att upptäcka samt stödja och skydda våldsutsatta människor och djur. I rutiner för nybesök, bedömningssamtal m.m. bör det därför alltid ingå att ställa frågor kring husdjur och hur de behandlas av familjens samtliga medlemmar. I processen ingår flera delar, vilka kan och i många fall bör pågå parallellt. Bemötande är exempelvis något som bör beaktas genom hela processen. I mötet med en våldsutsatt person bör man alltid utgå från att det finns ett starkt, känslomässigt förhållande mellan personen och ett eventuellt husdjur. Det betyder att vid riskbedömning om våld mot människor så bör det vara en naturlig del att även ta hänsyn till våld mot eventuella djur. I nästa steg

bör lösningar för individen i dessa fall även inkludera djuret.

På samma sätt som ovan bör frågor om familjen ställas av parter och vid tillfällen då våld mot djur uppmärksammas. Särskilt ska barns situation uppmärksammas. Vid kontroller av djur bör det därför ingå i rutinen att alltid uppmärksamma om det finns utsatta barn eller vuxna vid kontroller eller undersökningar av djur. För veterinärer kan detta innebära en extra svår balansgång då försäkringen inte utfaller om en djurägare medvetet har tillfogat djuret skador, vilket i så fall påverkar den ekonomiska ersättningen till veterinären. Veterinärer bör även särskilt uppmärksamma att förövare många gånger medvetet vänder sig till olika veterinärer för att dölja sitt agerande.

Grund för anmälan

Det är viktigt att de som arbetar med utsatta djur uppmärksammar om det kan finnas utsatta barn och vuxna i familjen. Omvänt är det viktigt att de som arbetar med utsatta barn och vuxna uppmärksammar om det finns djur i familjen.

Alla vuxna har ansvar för att uppmärksamma om ett barn far illa, oavsett om det sker i tjänsten eller privat. Alla rekommenderas i enlighet med Socialtjänstlagen 14 kap, §1c, att göra anmälan till socialtjänsten i den kommun där barnet bor. Brott mot barn anmäls även till polisen.

Exempel på vad som, enligt Länsstyrelsen Västmanlands samverkansplan, bör anmälas till socialtjänsten:

- fysisk misshandel, sexuella övergrepp och hindersrelaterat våld
- psykisk misshandel, såsom kränkningar, nedvärderingar och hot
- brister i fysisk omsorg såsom smutsiga kläder, smutsig hemmiljö, felaktiga kläder för årstiden, att barnet lämnas utan tillsyn eller får ta för stort ansvar för hem och husdjur i förhållande till dess ålder
- ”otillbörligt utnyttjande”, vilket kan vara sexuellt utnyttjande, att barnet tvingas utföra ansträngande kroppsarbete eller ta för stort självständigt ansvar i förhållande till ålder
- någon annan i familjen blir utsatt för psykiskt, psykiskt eller sexuellt våld
- andra förhållanden i hemmet såsom att föräldrar eller annan person är våldsam mot och/eller vanvårdar familjens djur
- någon i familjen missbrukar alkohol och/eller narkotika

Checklista

Personal som arbetar med barn och vuxna kan träffa på djur som far illa. Förhållandet kan också vara det motsatta. För att underlätta personalens arbete och ställningstagande i dessa frågor arbetar Länsstyrelsen i Västmanland enligt den lathund som föreningen Se sambandet har tagit fram

(www.sesambandet.se). Checklistan omfattar följande delar:

- Socialsekreterare ska alltid fråga våldsutsatta kvinnor om det finns djur i hemmet och om det behöver tas omhand.
- Personal som möter barn ska fråga hur djuret har det och ta barnets oro på allvar.
- Polis ska vara uppmärksamma på hur familjers djur reagerar, utred djurets situation och ta med det i rapporten.
- Åklagare ska ta upp hot och våld mot djur i åtal och ska utreda hur det har påverkat kvinnan och barnet.
- Personal på tjej-, kvinno- och brottsofferjourer ska fråga om det finns djur i hushållet och om det behöver tas omhand.
- Djurskyddsinspektörer ska ha med informationsmaterial om den lokala kvinno- och brottsofferjouren och låta dessa ligga väl synliga. Man ska också vara allmänt uppmärksam på hur alla har det på gården och i hemmet som man kommer till i sin tjänsteutövning.
- Veterinärer ska ha informationsmaterial om den lokala kvinno- och brottsofferjouren på exempelvis toaletten, vara uppmärksam på ägarnas berättelser kring hur skador har uppkommit, skriva bra rättsintyg samt göra anmälan till länsstyrelsen vid misstanke om att de är något som inte stämmer.

I checklistan beskrivs även exempel på varningstecken på så väl barn, vuxna som på djur. Därefter beskrivs till vem orosanmälan ska göras för såväl barn som djur. Det beskrivs även att brott ska anmälas till polisen. Kontaktuppgifter till olika typer av föreningar och stödfunktioner finns också beskrivet.

Blankett för orosanmälan

För att underlätta att faktiskt göra anmälan på ett ”korrekt” sätt har en särskild blankett tagits fram för orosanmälan till socialtjänsten. Där framgår tydligt vilka uppgifter som behöver fyllas i och det har i intervjuer framkommit att det har varit

bra med en gemensam blankett, vilken alla vet är kvalitetssäkrad.

Ansvar underskrift av orosanmälan

Vem som helst kan göra en orosanmälan till socialtjänsten och i sin myndighetsutövning har personal skyldighet att göra anmälan vid misstanke. Vid intervjuer har det dock framkommit att den interna rutinen i flera organisationer är att det är ansvarig chef som skriver under anmälan. Självklart är det berörd personal som upprättar själva orosanmälan. Men den skrivs sedan under av ansvarig chef. Det görs av två tydliga anledningar. Dels för att skydda personalen, vilken kan hamna i en framtida utsatt position om det blir känt att en viss person har gjort anmälan. Exempelvis kan personalen hamna i situationer där de ska utöva sitt myndighetsuppdrag på samma gård eller i samma familj som anmälan avser. Dels skriver chefen under anmälan för att poängtera vikten och tyngden i anmälan. Det är viktigt att respektive organisation tydligt tar ställning till att dessa frågor är viktiga och organisationerna vill visa att ledningen står bakom arbetet med Djur och Våld.

Sekretess

Myndighetsutövande är omgärdat av sekretess. Det finns vissa sekretessbrytande regler som kan innebära att uppgifter kan lämnas vidare. Djurskyddsproblem kan ibland uppmärksammas av personal från andra myndigheter än djurskyddet hos länsstyrelsen, exempelvis personal inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Tidigare medförde bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt att den personalen inte kunde anmäla misshandel eller vanvård av djur till Länsstyrelsen utom i särskilda fall. Exempelvis om den enskilde lämnade sitt samtycke eller om uppgiften behövdes för att polisen skulle kunna ingripa för att någon under 18 år lider överhängande och allvarlig risk avseende hälsa och utveckling.

Sedan den 1 april 2019 har Offentlighets- och sekretesslagen, 10 kapitlet, §20a ändrats i enlighet

med den sekretessbrytande regeln som kallas för Lex Maja. Det innebär att en sekretessbrytande bestämmelse vid vanvård av djur införs så att personal med tystnadsplikt inom hälso- och sjukvården samt kommunal socialtjänst och hemtjänst får lämna uppgifter om djurskyddsproblem vidare till berörd kontrollmyndighet utan att bryta sin sekretess. Detta leder i nästa steg till att det kan ske en närmare samverkan mellan berörda myndigheter kring både våld mot djur och våld i nära relationer.

Ingripande av djurskyddsskäl

20 a § Sekretessen enligt 25 kap. 1 § och 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift om ett djur som är nödvändig för ett ingripande av en kontrollmyndighet för djurskydd eller Polismyndigheten lämnas till dessa myndigheter om personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten påträffar ett djur som

1. tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller

2. uppenbart uppvisar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat.

En uppgift enligt första stycket får lämnas endast om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret. Lag (2018:1194).

Resultat och analys

Arbetet inom projektet Djur och Våld utgår från det regeringsuppdrag som länsstyrelsen har att samordna resurser i syfte att motverka mäns våld mot kvinnor, motverka att barn upplever våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Den övergripande tanken med arbetet är att bidra till ökad upptäckt av våldsutsatta människor och djur samt bättre bemötande och omhändertagande av de som är berörda.

Inom ramen för denna utvärdering har en mängd intervjuer genomförts. Intervjuerna innefattar både operativ personal och chefer inom Länsstyrelsen Västmanland samt personal både från Djurskydd och från Social hållbarhet. Intervjuer har därutöver genomförts med representanter från två andra länsstyrelser, representanter för socialtjänsten i två kommuner, Åklagarmyndigheten, representanter för civilsamhället samt djursjukvården. Nedan redovisas de resultat som framkommit under arbetet med utvärderingen av projekt Djur och Våld.

Ökad medvetenhet och uppmärksamhet

I den stora mängd intervjuer som är genomförda har det på ett tydligt sätt framkommit att projekt Djur och Våld har bidragit till att det har skett en utveckling i arbetet kopplat till sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer. Inledningsvis skedde det inom djurskyddet på Länssty-

relsen Västmanland. Därefter har det spridit sig till andra, berörda delar inom länsstyrelsen, andra berörda parter i Västmanland och därefter vidare till andra länsstyrelser och andra parter i landet. Utvecklingen beskrivs av flera personer som ett paradigmskifte, men att det egentligen inte varit så svårt när utbildning väl har genomförts. Det viktiga är att sambandet har uppmärksamats och fått status i organisationen, vilket har skapat en ökad medvetenhet hos personal både inom länsstyrelserna och hos samverkansparter. Exempelvis beskriver representanter för civilsamhället att det är en stor skillnad hur myndigheter ser på sambandet idag jämfört med innan projekt Djur och Våld. Det finns också en bred enighet bland de intervjuade att Länsstyrelsen Västmanland och projekt Djur och Våld har varit en betydande orsak till den ökade medvetenheten.

Länsstyrelsen är en part i samhället, vilken av de berörda parterna, ses som en seriös och kompetent aktör. Om länsstyrelsen visar att en fråga är viktig så lyssnar övriga berörda parter i samhället. Det finns en positiv och samstämmig bild att det är Länsstyrelsen Västmanlands fokus och engagemang kring dessa frågor som har gjort att även övriga parter fått en ökad medvetenhet om

sambandet kring våld mot djur och våld i nära relationer samt att det i sin tur kan leda till ett förbättrat stöd till utsatta.

Den allmänna höjningen av medvetenheten kring sambandet mellan djur och våld har, enligt vad som framkommit i denna utvärdering, ökat betydlig hos berörda parter. Detta har i sin tur lett till att operativ personal i större utsträckning uppmärksammar signaler om att allt inte står rätt till. Parallellt har projekt även försett den operativa personalen och ansvariga chefer med verktyg för att på ett bättre och mer effektivt sätt fortsätta informationsinsamlingen, exempelvis finns information kring vilka frågor som ska ställas och rutiner för hur orosanmälningar ska göras.

Det är Payoffs bedömning att L änsstyrelsen Västmanlands satsning på gränsöverskridande samverkan har fungerat och att det varit en absolut förutsättning för den förändrade synen på sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer. Dock finns ett fortsatt behov att arbeta med frågan, då personalomsättning tidvis är stor inom berörda myndigheter och stort tryck på organisationerna gör att upparbetad kunskap och rutiner trängs undan om det inte ständigt uppmärksammas och lyfts fram.

Från ord till handling

Det är inte bara medvetenheten som har ökat. Den ökade medvetenheten har också lett till ett ökat antal orosanmälningar. Djur tas numera med i den allmänna riskbedömning som görs kring en familj och djuren ses som en del av familjen, trots att djuren i juridisk mening är att betrakta som egendom.

Det tas hänsyn till djuren när insatser görs för att stödja och skydda våldsutsatta personer, såväl vuxna som barn. Detta är extra viktigt eftersom djurskyddet ibland är den enda myndighetskontakt som familjen har, där missförhållanden kan uppmärksammas. Därigenom blir djurskyddet en kanal som kan upptäcka och uppmärksamma våld i nära relationer, vilket varit omöjligt eller

väldigt svårt för exempelvis socialtjänst och polis att upptäcka.

Stöd i kompetensutveckling

Skapande och spridning av kunskap

Grunden i arbetet med projekt Djur och Våld har varit kunskapsskapande. Projektet har på ett tydligt sätt bidragit till att kunskap kring kopplingen mellan våld mot djur och våld i nära relationer har både uppmärksamats, genererats och spridits. I de intervjuer som genomfört inom ramen för denna utvärdering lyfter berörda personer tydligt fram betydelsen av projektets betydelse som stöd i både den interna organisationens och i externa organisationers kompetensutveckling. Detta framhåller tydligt representanter både för olika länsstyrelser och representanter för andra myndigheter och civilsamhället.

Genom sitt strukturerade arbete har projektet byggt upp en kunskap, vilket man har spridit och delat med sig av. De intervjuade personerna beskriver på ett positivt sätt hur de har varit hjälpta av det arbete som projekt Djur och Våld har bedrivit. Exempelvis har projektet stöttat när andra organisationer ska starta upp ett motsvarande arbete i sin egen organisation. Seminarier och workshops har anordnats med stöd av projektet, så att arbetet har fått en bra start och en tydlig struktur. Utöver den kunskap och erfarenhet som förmedlats muntligt har projektet tagit fram och delat med sig av dokumentation avseende informationsmaterial, rutiner och blanketter vilket har möjliggjorts med hjälp av de beviljade statsbidragen.

Bygga nätverk och samverkan

Förutom att ta fram utbildningsmaterial och rutiner har projektet arbetat med att skapa nätverk. Berörda parter har identifierats och kontaktats för att bygga upp relationer. Projektet har aktivt arbetat för att hitta kontaktytor och bygga forum för samverkan. Riktade insatser har gjorts för att

samverka med andra länsstyrelser samt delta på strategiskt viktiga konferenser och mötesplatser. Exempelvis har projektet deltagit på nationella träffar för länsstyrelsen, kvinnofridskonferenser, Almedalen, Veterinärkongress och Mänskliga rättighetsdagarna.

Länsstyrelsen Västmanlands egen bedömning är att insatserna riktade mot andra länsstyrelser har varit de som givit bäst resultat. Men utifrån de intervjuer som genomförts i denna utvärdering kan vi konstatera att även parter utanför länsstyrelsen har visat stor uppskattning av projektets arbete och den samverkan som har byggts upp.

Mätbara mål och uppföljning av resultat

För att veta om en verksamhet använder sina resurser på ett effektivt sätt och om utvecklingen är på rätt väg krävs två saker; mätbara mål och uppföljning av resultat. Projekt Djur och Våld har bedrivits i enlighet med riktlinjerna för de beviljade statsbidragen. Dessa riktlinjer beskriver övergripande vikten av samordning av olika funktioner i samhället, i syfte att skapa ett bättre och mer effektivt stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och barn. Däremot anges inga konkreta, mätbara mål i riktlinjerna för statsbidragen.

Projekt Djur och Våld har dels ett övergripande syfte, vilket beskriver att Länsstyrelsen Västmanlands djurskydd ska arbeta för att upptäcka och orosanmäla. Uppdraget att utreda, stödja och skydda barn och vuxna som utsätts för våld eller på annat sätt far illa utförs i nästa steg av andra myndigheter. Dels finns ett mål att insatser för våldsutsatta människor och djur ska sättas in tidigare och på ett mer heltäckande sätt. Det beskrivs även vilka övergripande aktiviteter som ska sättas in för att uppnå målet. Däremot är målet i sig inte beskrivet på ett som gör det mätbart och därigenom inte heller möjligt att följa upp.

Det är Payoffs bedömning att projektets syfte och mål beskrivs bra på ett övergripande och generellt sätt, vilket skapar en god bild av inrikt-

ningen på projektet. Däremot finns inte någon målbild, vilken är möjlig att mäta och följa upp. Detta märks vid våra intervjuer, där de intervjuade personerna har en allmän uppfattning om att projektet fungerat bra men att de inte kan svara på i vilken omfattning konkreta mål har uppfyllts. Vår bedömning att frånvaron av mätbara mål även har påverkat länsstyrelsens modell för uppföljning och egenutvärdering. Exempelvis är det svårt att hitta sammanställningar av hur många orosanmälningar som har genomförts och det är svårt att jämföra siffror över tid, då uppföljningen inte gjorts på samma sätt år från år.

Vad gäller den statistik som Payoff har tagit del av, vilken avser orosanmälningar, är antalet anmälningar relativt litet. Det är därför svårt att med säkerhet uttala sig om utvecklingen av antalet anmälningar. Vad vi kan se så ligger anmälningarna högre i antal under åren 2016 - 2019 jämfört med 2015, det vill säga att antalet är högre under projektiden jämfört med innan. Däremot varierar det upp och ner under tidsperioden 2016 - 2019, så någon tydlig trend går inte att utläsa.

Ett resultat som inte går att utläsa i statistiken är kvaliteten på anmälningarna. Vi vill därför framhålla att det finns en stor enighet bland de intervjuade att kvaliteten i anmälningarna har ökat sedan projektet startade. Det är Payoffs bedömning att det med stor sannolikhet stämmer, då projektet har skapat goda förutsättningar för en kvalitetsökning genom utbildning, tydliga rutiner och blanketter. Därigenom är det även sannolikt att underlaget skapar bättre beslut och insatser inom socialtjänsten, vilket i sin tur skapar en bättre helhetslösning för utsatta människor och deras djur idag än vilket var fallet innan projektet. Men för att fullt ut kunna svara på den frågan krävs separat utvärdering av socialtjänstens verksamhet för de aktuella fallen, vilket ligger utanför detta uppdrag.

Rutiner och dokumentation skapar trygghet, rättssäkerhet och hållbarhet

I lärandeprocessen kring sambandet mellan våld mot djur och våld mot människor finns flera olika steg. Till en början måste kunskapen inom området öka. Det som personal inte har någon kunskap om kan de inte heller hantera och analysera på ett effektivt sätt. En ökad kunskap skapar i nästa steg en ökad medvetenhet och leder till att personalen i högre utsträckning uppmärksammar och gör uppföljande efterforskning genom att ställa följdfrågor kring djur, hur djuren har det och förhållandet mellan djuren och eventuellt våldsutsatta personer.

När kunskapen ökar förstår personalen vikten av att identifiera och arbeta med den totala våldsbilden i familjen, oavsett om det inledningsvis varit våldsutsatta personer eller våldsutsatta djur, som varit grundorsaken. Därmed växer behovet av rutiner och dokumentation fram. I de intervjuer som genomförts framgår det tydligt att Länsstyrelsen Västmanland aktivt arbetat med att ta fram rutiner för hur personal som möter familjer där det förekommer både våld mot djur och våld i nära relationer ska agera. I det arbetet ingår även att säkerställa dokumentationen av det som personalen upptäcker. Vilket underlag behöver exempelvis socialtjänst, polis och åklagare för att på ett bra sätt kunna driva ärendet vidare, så att de våldsutsatta personerna och djuren ska få bästa möjliga stöd och skydd.

Genom de tydligare rutinerna skapas en ökad trygghet hos berörd personal. Personalen är experter på sitt grunduppdrag. Men när det kommer till myndighetsöverskridande arbete skapas lätt en osäkerhet. I intervjuer framkommer det att personal, genom rutiner och strukturer som Länsstyrelsen Västmanland har byggt upp, känner en ökad trygghet i sitt arbete och i förvisningen att man agerar på ett bra och korrekt sätt. Därigenom har rutinerna haft en positiv påverkan på personalens arbetsmiljö.

Genom tydligare strukturer och förbättrad dokumentation finns numera ett bättre underlag för den myndighet som ska ta över och driva ärendet vidare, oavsett om det är djurskyddet som lämnar ett ärende till socialtjänsten eller att exempelvis någon av kommunens verksamheter lämnar en anmälan till länsstyrelsen. Genom det arbete som bedrivits inom ramen för projekt Djur och Våld har berörd personal blivit bättre på att dokumentera sina iakttagelser.

De tydligare rutinerna samt den ökade omfattningen och den ökade kvaliteten på dokumentationen gynnar inte bara processen i aktuella ärenden. Det blir även en del i arbetet med att bygga en hållbar struktur och förankra arbetssättet över tid.

Barnperspektivet

Inom ramen för arbete med våld i nära relationer är barn i en extra utsatt position, vare sig de själva utsätts för våld, om de utsätts för hot om våld eller om de upplever att vuxna eller djur i dess närhet utsätts för våld eller hot om våld. I det intervjuer som är gjorda framkommer att berörd personal anser att barnperspektivet är viktigt. Exempelvis beskriver de intervjuade inom länsstyrelsen att Barnkonventionen ligger till grund för länsstyrelsens arbete. De intervjuade beskriver även hur speciella barnpiloter har utbildats för att kunskap om barns utsatta position ska tas på allvar och att barnens behov ska få särskilt fokus i arbetet med att stödja och skydda personer som är våldsutsatta. Barnpiloterna finns inom djurskyddet och upplevs som ett bra kunskapsstöd från kollegor.

Hedersvåld

Inom ramen för de intervjuer som har genomförts i detta uppdrag har frågan ställts om de intervjuade personer ser någon koppling mellan våld mot djur och hedersvåld. Frågan har diskuterats med personer från tre olika länsstyrelser, representant för åklagarmyndigheten, djursjukvården och civilsamhället. Ingen av dessa personer ser någon

tydlig koppling mellan våld mot djur och hedersvåld. Naturligtvis förekommer det en koppling mellan våld mot djur och våld i nära relationer även i familjer där hedersvåld förekommer. Men det som lyfts fram i intervjuerna är att detta kan och bör hanteras utifrån att det allmänt förekommer våld och att det inte är specifikt kopplat till heder.

En trolig orsak till den svaga kopplingen mellan våld mot djur och hedersvåld, vilken lyfts fram i intervjuerna, är hur människor från andra kulturer ser på husdjur. Det är helt enkelt inte så vanligt att människor från andra kulturer har husdjur på samma sätt som de som bott i Sverige i många generationer.

Utifrån vad som framkommit i denna utvärdering finns det inget som tyder på att det finns något behov att särskilt uppmärksamma någon koppling mellan våld mot djur och hedersvåld. Arbetet och diskussionen bör enligt de intervjuade istället bedrivas utifrån ett generellt perspektiv där det är viktigt att uppmärksamma kopplingen mellan våld mot djur och våld i nära relationer.

Samtidigt vill Payoff uppmärksamma att flera av de intervjuade personerna har beskrivit att de uppfattar att det kan vara svårt att avgöra vad som är hedersvåld och inte. Detta skulle kunna vara en indikation att kunskapen kring heder är relativt låg hos de intervjuade personerna och att det därför kan vara relevant att i framtiden se över

behovet om en generell kunskapshöjning kring hedersvåld hos personer som arbetar inom exempelvis djurskydd. Länsstyrelsens informationsmaterial kring Djur och Våld finns inte heller översatt på andra språk, vilket skulle kunna vara ett utvecklingsområde i framtiden. I diskussionerna kring hedersvåld har även viss oro framförts att en ökad kunskapsnivå i nästa steg skulle leda till ett ökat ansvar hos den enskilde tjänstemannen. Vid en kompetensutveckling inom detta område är det därför viktigt att tydliga riktlinjer utarbetas. Personalen måste känna att den ökade kunskapen skapar mervärden och inte leder till ett ansvar, vilket de har svårt att axla.

Viktigt att skilja på roller och uppdrag

Hela projekt Djur och Våld har uppkommit och drivs för att uppmärksamma behovet och öka effektiviteten i gränsöverskridande arbete. Genom att arbeta utifrån en helhetsbild, där berörda parter samverkar kring de utsatta personerna och djuren, ska stödet och skyddet öka och förbättras.

Samtidigt beskriver de personer som vi har intervjuat att det är viktigt att respektive aktör förblir sitt eget grunduppdrag troget. Exempelvis lyfts det fram att djurskyddshandläggarnas huvudsakliga uppdrag gäller djurens perspektiv och rättigheter, enligt gällande lagstiftning. Men inom ramen för detta arbete kan handläggarna bli duktiga på att även uppmärksamma utsatta vuxna och barn. Djurskyddshandläggarna ska inte bli några extra socialsekreterare, utan i sin roll ska det vara naturligt att se en helhetsbild där människor i en familj ingår. I nästa steg ska de känna sig trygga i hur det ska hanteras situationen med våld i nära relationer, hur de ska ställa frågor, hur det ska dokumenteras och hur de ska göra orosanmälan. Därefter är det socialtjänstens uppdrag att faktiskt arbeta vidare med stöd och skydd till de utsatta personerna. På samma sätt är det viktigt att kommunala verksamheter, vilka uppmärksam-

mar djur som utsätts för våld, dokumenterar och gör anmälan till länsstyrelsen.

Det är Payoffs bedömning att rollfördelningen upplevs som viktig för de intervjuade personerna. Personalens profession ska tas tillvara på bästa sätt genom att personal har kunskap och förståelse för olika parter uppdrag och ansvar, vilket ska leda till ett effektivt samarbete. Men det får inte leda till att personal, i välvilja, kliver in och tar över arbetet inom samverkande parter ansvarsområde.

Skillnader mellan länsstyrelser

Ingen nationell samordning

I intervjuer beskrivs att det är varje enskild myndighet har ansvar att utreda om myndigheten har en anmälningsplikt enligt socialtjänstlagen och i så fall på vilket sätt anmälan ska ske. Det har inte gjorts någon utredning på nationell nivå inom länsstyrelserna. Varje länsstyrelse är en egen myndighet, vilken själva bedömer hur denna fråga ska hanteras. Det finns i dagsläget inte någon nationell styrning för länsstyrelserna inom detta område.

Andra länsstyrelser jämfört med Västmanland

Inom ramen för denna utvärdering har representeranter för ytterligare två länsstyrelser intervjuats; Länsstyrelsen i Stockholm och Länsstyrelsen i Uppsala.

I grunden har alla länsstyrelser samma uppdrag, men varje länsstyrelse är en fristående regional myndighet. Länsstyrelsen i Stockholm och Uppsala beskriver i intervjuer att de idag har en medvetenhet i organisationen kring sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer. På så sätt finns inga avsevärda skillnader jämfört med Västmanland. Däremot framkommer det i intervjuer att till skillnad från Länsstyrelsen i Västmanland har länsstyrelserna i Stockholm och Uppsala inte haft någon extern finansiering via statsbidrag. Därigenom har de inte heller haft möjlighet att ha

någon extraresurs anställd, motsvarande den projektledare som funnits i Västmanland.

Både Länsstyrelsen Stockholm och Uppsala beskriver att de har dragit nytta av det arbete som bedrivits i Västmanland. De beskriver att de har kunnat använda sig av det kunnande, den struktur och det material som Länsstyrelsen Västmanland har tagit fram inom ramen för projekt Djur och Våld. En avgörande skillnad mellan Länsstyrelsen Västmanland och de två andra länsstyrelserna är därmed de extra resurserna som har tillförts via statsbidragen.

Den struktur och den samverkan som Länsstyrelsen Västmanland har byggt upp finns av naturliga skäl inte lika utvecklad i Stockholm och Uppsala. Men Uppsala beskriver att de arbetar för att bygga forum för informations spridning och för att dela erfarenheter. Löpande utvidgas även antalet aktörer som involveras, för att dialogen ska bli ”heltäckande”. Exempelvis har än så länge inte åklagare och djursjukvård varit representerade, men att det är på gång. Sammanfattningsvis är det vår bedömning att länsstyrelserna i både Stockholm och Uppsala delar Västmanlands uppfattning att sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer är viktigt att uppmärksamma. Båda dessa länsstyrelser arbetar aktivt med frågan och har dragit nytta av det arbete som Länsstyrelsen Västmanland har gjort och fortfarande gör. Däremot har de inte kommit lika långt, eftersom de inte har haft någon extra resurs anställd. De har heller inte bidragit till spridning och kompetensutveckling på nationell nivå på det sätt som Västmanland har gjort.

Hur det ser ut i övriga länsstyrelser runt om i landet kan denna utvärdering inte med säkerhet uttala sig om, eftersom vi inte har haft någon kontakt med dessa. Däremot är det många som i de genomförda intervjuerna uttalar sig om att det finns stora skillnader mellan länsstyrelser runt om i landet. Det bör därför finnas ett behov av att likrikta länsstyrelsernas arbete över landet, utifrån länsstyrelsernas uppdrag och arbete kring det

sjätte jämställdhetspolitiska målet; mäns våld mot kvinnor ska upphöra, samt utifrån tillämpningen av Länsstyrelsens instruktion §5 punkt 3, att vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barnets bästa.

Projektet och statsbidragens betydelse

Projekt Djur och Våld bygger i grunden på att det finns ett stort intresse för dessa frågor hos ett antal nyckelpersoner. I de intervjuer som är gjorda beskrivs tydligt hur engagerade personer drivit arbetet utifrån egen övertygelse och baserat på relevant forskning. Men det faktiska arbetet och de resurser som har kunnat avsättas i projektet hade inte kommit till stånd i nuvarande omfattning om inte de beviljade statsbidragen hade funnits.

På samma sätt beskrivs i intervjuerna vad som troligtvis kommer att hända om statsbidragen försvinner. Uppfattningen är då att projektet

kommer att läggas ner. Det är också uppfattningen att det inte kommer att avsättas några särskilda resurser för detta arbete i framtiden, det vill säga att implementeringen och tillvaratagandet i den ordinarie verksamheten riskerar att bli liten.

Det är Payoffs bedömning att det arbete som Länsstyrelsen Västmanland har bedrivit inom ramen för projekt Djur och Våld har varit av stor betydelse för att lyfta fram sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer. Det är även vår bedömning att arbetet inte hade kommit till stånd i nuvarande omfattning utan de beviljade statsbidragen. Vi ser också en uppenbar risk att den kunskapsnivå och den struktur som byggts upp med hjälp av projektet, på sikt kommer att avta och försvagas om statsbidraget och projektet försvinner.

På kort sikt är det troligt att de ordinarie verksamheterna klarar av att behålla kompetens och kvalitet på en relativt hög nivå hos de organisationer där ett aktivt arbete har bedrivits. Däremot kommer extra insatser med utbildningar, föreläsningar och andra kompetenshöjande insatser att upphöra relativt omgående, då det inte längre finns resurser för detta. Det innebär att den kontinuerliga utbildning av nyanställd personal som nu kan genomföras kommer att upphöra. I en förlängning leder det med stor sannolikhet till att kunskapen kommer att utarmas och därigenom kommer medvetenheten och uppmärksamheten kring dessa frågor också med stor sannolikhet att minska. På sikt leder detta troligtvis till att stödet och skyddet för våldsutsatta personer och djur försvagas.

Fördelar med projekt

Den externa finansieringen har möjliggjort att extra resurser har kunnat arbeta med de frågeställningar som omfattas av sambandet mellan djur mot våld och våld i nära relationer. De externa resurserna har minskat trösklarna för att genomföra satsningar och det har möjliggjort satsningar utöver ordinarie verksamhet. Projektet har haft

en tydlig ambition att sprida kunskap utanför det egna länet. Därigenom har mervärden skapats i en betydligt större omfattning, vilket gör att de beviljade statsbidraget skapat nytta för invånare, djur och personal både i och utanför Västmanland.

Utmaningar med projektet

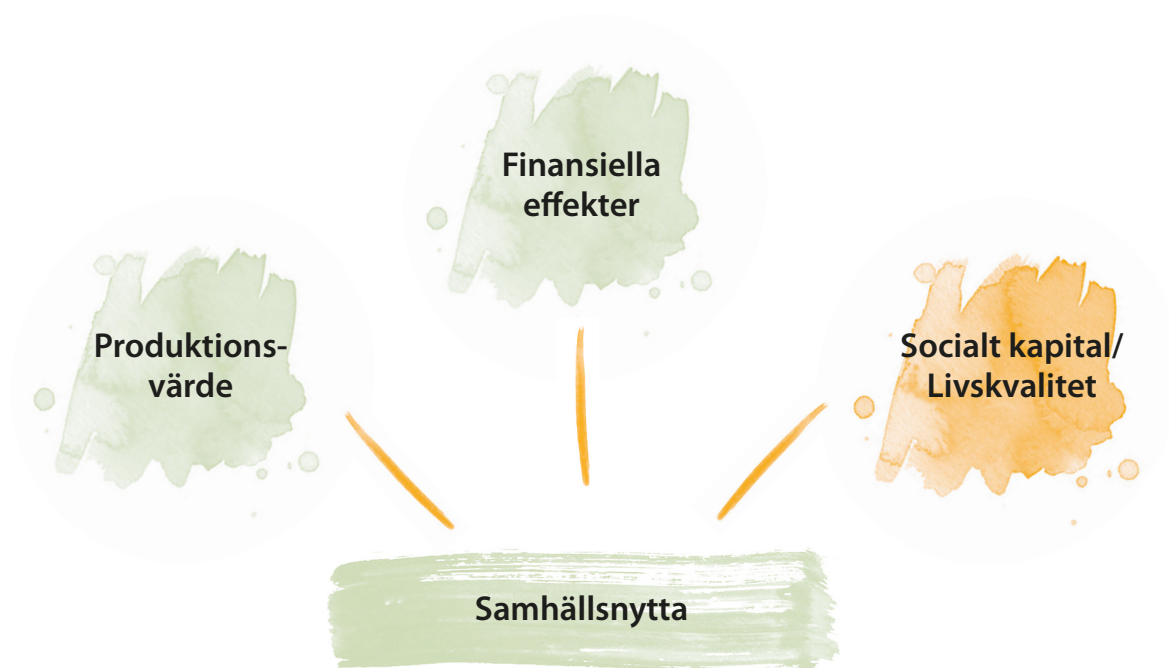
Statsbidragen har bara beviljats ett år i taget. Det har skapat en ryckighet i planeringen och det har i sin tur lett till svårigheter i att rekrytera, men framför allt i att behålla personal. Detta kan denna utvärdering konstatera både utifrån en rad olika intervjuer och den dokumentation som vi har tagit del av. Utmaningarna har ytterligare förstärkts genom att besluten om statsbidragen har kommit sent på året, vilket har gjort att det har blivit glapp mellan det tidigare årets finansiering och det kommande årets finansiering.

Extern finansiering skapar förutsättningar att göra satsningar som kanske inte ryms inom ordinarie budget, vilket är positivt. Samtidigt finns en uppenbar risk att den externa finansieringen minskar drivkraften att "bygga in" arbetet i det ordinarie arbetet, den ordinarie organisationen och den ordinarie budgeten.

Lagstöd

I de intervjuer som är genomförda inom denna utredning har frågor ställts avseende det befintliga lagstödet och i vilken omfattning det ger ett tillräckligt stöd för berörda myndigheter och organisationer att vidta relevanta åtgärder för att stödja och skydda våldsutsatta människor och djur. Bland de intervjuade finns en bredd i synen på att lagstödet fungerar. Däremot är det, utifrån ett polis- och åklagarperspektiv, viktigt att operativ personal inom polis och socialtjänst är kunniga inom området, så att de säkerställer bevisning genom att ställa frågor och på andra sätt dokumenterar. Relevant bevisning är en nyckelfaktor vid ett eventuellt åtal.

Däremot framhåller flera av de intervjuade inom länsstyrelserna att nuvarande arbetssätt byg-

ger på en tolkning av lagen. Det finns idag inget ärende, där länsstyrelsen har agerat enligt sin tolkning, som har överprövats till högre instans. Det skulle därför vara av intresse att få ett ärende prövat i domstol.

Det är Payoffs uppfattning att berörda myndigheter och parter i samhället har det grundläggande stöd som behövs inom befintlig lagstiftning. Det viktiga är att berörda parter aktivt samordnar sina resurser och ansvarsområden. I nästa steg behöver även beslut/domar och insatser/åtgärder följa samma tanke om samordning och helhetssyn.

Flera personer lyfter fram att Lex Maja, vilken gäller från 1 april 2019, har förbättrat förutsättningarna för att socialtjänsten och kommunen kan bidra till att uppmärksamma länsstyrelsen på djur som far illa. Ofta är det hemtjänsten som uppmärksammar länsstyrelsen på djur som inte mår bra, vilket det tidigare var förhindrade att göra på grund av sekretess. Det är också viktigt att Barnkonventionen har blivit lag i Sverige. Det förstärker ytterligare barns rätt.

Samhällsnytta

Payoff har stor erfarenhet av att utvärdera insatser, verksamhet och projekt utifrån ett samhällsper-

spektiv, med särskilt fokus på nytta. Samhällsnytta består av flera delar, både samhällsekonomisk nytta och andra mer mjuka värden. Den samhällsekonomiska nyttan kan delas upp i produktionsvärde och finansiella effekter. De mjuka värdena beskrivs ofta i termer av socialt kapital eller livskvalitet.

Produktionsvärde skapas genom personer kan arbeta mer. Finansiella effekter består av transaktioner där exempelvis ersättningar och bidrag fördelar köpkraft i samhället. Om projekt Djur och Våld skapar ett bättre och effektivare stöd och skydd till invånare i Västmanland och i Sverige, så bidrar projektet med all säkerhet även till att både öka livskvaliteten för berörda personer och att de i en förlängning i större utsträckning kan arbeta och försörja sig själva. Därmed skapar Djur och Våld samhällsnytta.

Om en person går från utanförskap till ett heltidsarbete utan lönesubvention skapas ett samhällsekonomiskt produktionsvärde motsvarande cirka en halv miljon kronor per år eller mer. Om individen dessutom mår bättre och på så sätt minskar sitt behov av stöd från samhällets resurser så ökar den samhällsekonomiska intäkten ytterligare. Det är mot den bakgrunden som satsningar

på utsatta individer och grupper i samhället ska ses som en social investering. Det är därför av stor vikt att insatserna för att stödja individerna att bryta sitt utanförskap och komma i arbete sker på ett effektivt sätt. Här kan effektivare insatser för att stödja och skydda våldsutsatta spela en viktig roll.

Effektiva insatser skapar en hög samhällsekonomisk lönsamhet och en kort återbetalningstid. Med effektiv menar vi i detta fallet att satsade resurser används på ett sådant sätt att individen får ett behovsanpassat stöd i förhållande till sina behov. Individen behöver ett sömlöst stöd, där det övergripande målet är att kunna leva ett självstän-

digt liv och kunna försörja sig själv genom arbete. Att en våldsutsatt person ska komma tillbaka i arbete ligger naturligtvis utanför projekt Djur och Vålds uppdrag och befogenheter. Men det är viktigt att förstå vilken stor påverkan en effektiv myndighetssamverkan kan få på den totala samhällsnyttan. Det är i detta sammanhang som den relativt begränsade resursförstärkningen i projekt Djur och Våld ska ses. Satsningen har inte bara inneburit ökade kostnader, utan har skapat betydande mervärden för både våldsoffer och personal.

Rekommendationer

Utifrån vad som framkommit i denna utvärdering lämnar Payoff härmed ett antal rekommendationer, vilka vi hoppas ska bidra till diskussioner och beslut för att Länsstyrelsen Västmanland ska kunna fortsätta utveckla sitt arbete med att stödja och skydda personer och djur som utsätts eller riskerar att utsättas för våld.

Ökad likriktning kring länsstyrelsernas arbete med djur och våld

Länsstyrelserna har ett nationellt uppdrag att arbeta med att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att fokus på barnperspektivet ska öka. Det nationella uppdraget grundar sig i länsstyrelsernas uppdrag kring det sjätte jämställdhetspolitiska målet; mäns våld mot kvinnor ska upphöra, samt utifrån tillämpningen av Länsstyrelsens instruktion §5 punkt 3, att vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barnets bästa.

Därmed finns även ett behov att likrikta länsstyrelsernas arbete över landet. Ett steg i denna riktning är den gemensamma samverkansytta som skapats på länsstyrelsernas gemensamma intranät, vilken lanserades under 2018. Där presenteras utbildningsmaterial, rutiner och annat som belyser sambandet mellan våld i nära relationer och djur. Samverkansytan riktar sig i första hand mot länsstyrelsens veterinärer, djurskyddshandläggare och utvecklingsledare inom våld.

Det är utvärderarnas bedömning, även om vi inte har gjort någon rikstäckande utvärdering, att det trots vad som beskrivs ovan finns relativt stor

spridning i hur länsstyrelserna över landet arbetar. Den slutsatsen grundar vi på vad som framkommit i våra intervjuer, där det finns tydliga signaler om att länsstyrelser har olika fokus på dessa frågor och att arbetssätt varierar mellan olika länsstyrelser. Detta bekräftas även av representanter från civilsamhället, vilka ingår i nationella nätverk där de träffar olika länsstyrelser i landet.

Payoff rekommenderar därför uppdragsgivaren för denna utvärdering att aktivt arbeta för att utreda möjligheterna att ge en länsstyrelse ett nationellt uppdrag att arbeta med kopplingen mellan våld mot djur och våld i nära relationer. För att uppgradera status på frågan är det även en möjlighet att arbetet med sambandet mellan djur och våld beskrivs i länsstyrelsernas regleringsbrev.

Det nationella uppdraget skulle i så fall kunna ske enligt liknande modell som länsstyrelserna har använt sig av när Länsstyrelsen i Östergötland har fått ett särskilt regeringsuppdrag att ge kompetensstöd till myndigheter, landsting, regioner, kommuner och civilsamhället inom området hedersrelaterat våld och förtryck. På liknande sätt har Länsstyrelsen Dalarna fått ett nationellt regeringsuppdrag kring extremism och Länsstyrelsen

Jönköping har ett nationellt regeringsuppdrag kring mänskliga rättigheter och barnrätt. Behov och önskemål om ett sådant nationellt uppdrag för att arbeta med sambandet mellan djur och våld har tydligt framkommit i ett flertal av de genomförda intervjuerna.

Resurser och organisation

Om exempelvis Länsstyrelsen Västmanland får ett sådant nationellt uppdrag och ska kunna fungera som en nationell kunskapskälla för länsstyrelsernas framtida arbete med kopplingen mellan våld mot djur och våld i nära relationer så behövs naturligtvis resurser och personal. Hur omfattande resurser som faktiskt behövs ingår inte i uppdraget för denna utvärdering att ta ställning till. Men om vi tittar på det arbete som Länsstyrelsen bedrivit med hjälp av de beviljade statsbidragen, på omfattningen på de beviljade statsbidragen och hur berörda parter har uppfattat de resultat som har skapats kan vi konstatera följande:

- De personer som blivit intervjuade om Länsstyrelsen Västmanlands arbete med djur och våld i denna utvärdering, både interna och externa, har uppfattningen att arbetet har fungerat bra och att tydliga resultat har skapats.
- De beviljade statsbidragen har motsvarat ungefär en halv till en miljon kronor per år.
- Det finns ett allmänt önskemål att motsvarande funktion, som projekt Djur och Våld har bidragit med, ska fortsätta att finnas kvar.

Payoff rekommenderar Länsstyrelsen Västmanland att arbeta för att den verksamhet som bedrivs i projektform under flera år nu implementeras i ordinarie verksamhet. Detta är av särskild betydelse, då signaler för närvarande är att det inte kommer finnas möjlighet att söka förlängning på statsbidragen. Vi förordar att Länsstyrelsen Västmanland arbetar för att få ett nationellt regeringsuppdrag med ansvar för arbetet med kopplingen mellan våld mot djur och våld i nära relationer. Behovet av resurser för att klara av detta uppdrag kan naturligtvis diskuteras, men omfattningen på

projektet hittills har skapat resultat som berörda parter är nöjda med. De är därför utvärderingens bedömning att Länsstyrelsen Västmanland, med relativt begränsade medel, har skapat tydliga mervärden för länsstyrelsen, regionalt och nationellt, och berörda samverkansparter i arbetet med att stödja utsatta personer och djur.

Payoff vill samtidigt poängtera vikten av att ett eventuellt framtida uppdrag i så fall blir tydligt beskrivet, att det finns ett tydligt ansvar och mandat för att driva verksamheten och att tydliga och mätbara mål skapas som sedan följs upp.

Samverkan

Samverkan har varit en framgångsfaktor i projekt Djur och Våld. Förutom den interna samverkan mellan olika delar inom länsstyrelserna är det samverkan med Socialtjänsten som har varit en viktig del i projektet. Payoff rekommenderar Länsstyrelsen att fortsätta utveckla samverkan med berörda parter. Exempelvis kan SKR och NCK, Nationellt Centrum för Kvinnofrid, vara organisationer där samverkan kan utvecklas ytterligare.

Mål och uppföljning

Projekt Djur och Våld saknar mål som är mätbara och möjliga att följa upp. Det saknas även en tydlig modell för uppföljning och egenutvärdering. Detta påverkar dels möjligheten att analysera och styra verksamheten. Dels påverkar det möjligheten att kommunicera de resultat som skapas till berörda beslutsfattare och organisationer i samhället. Payoff rekommenderar att tydlig målbild arbetas fram för verksamheten. Förslagsvis enligt SMART-modellen, vilken säkerställer att målen blir mätbara och att de fokuserar på resultat och effekter. Mål med fokus på aktiviteter bör undvikas. En tydlig modell för uppföljning bör också arbetas fram, för att säkerställa kunskap för analys och beslut utifrån vilka resultat som faktiskt skapas med tilldelade resurser. En modell för den egna uppföljningen kan med fördel omfatta följande delar:

- Tydlig beskrivning av beslutade mål och vilka resultat och effekter som ska uppnås.
- Med vilken frekvens ska respektive mål följas upp?
- Vilka berörda parter ska få återrapportering?

Redovisningen bör vara enkel att följa i förhållande till beslutade mål och utveckling över tid.

Bemötande

Utvärderarna har vid ett flertal tillfällen utvärderat verksamheter inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra verksamheter, vilka möter personer i utsatta positioner, inte sällan personer som varit utsatta för våld eller hot om våld. Ett genomgående tema som framkommer i intervjuer med invånare/brukare/patienter/klienter i dessa verksamheter är vikten av ett respektfullt bemötande. Det är utvärderarnas bedömning att diskussioner kring bemötande sker på ett mer undermedvetet sätt i länsstyrelsens arbete med Djur och Våld. De mer konkreta diskussionerna handlar mer om rutiner för anmälan, vilka frågor som ska ställas, vilka parter som ska samverka med mera.

Bemötande är något som kan vara svårt att formalisera i skriftliga rutiner och policys. Utvärderarna rekommenderar därför att bemötande löpande diskuteras i personalgrupper. Men att det även sker dialog med utsatta personer, så att dessa själva får beskriva vad ett gott bemötande innebär. Förslagsvis kan det ske enligt grundtankarna i teorin kring tjänstedesign, där individen själva involveras i utformandet av det stöd som samhället ger. Som ett positivt exempel kan nämnas den heldagsutbildning som anordnades av Länsstyrelsen Västmanland hösten 2019 där fokus bland annat var på svåra möten och samtal. En av de frågor som diskuterades den dagen var ”Hur kan vi underlätta svåra möten och samtal?”

Implementering och finansiering

Projekt Djur och Våld har bedrivits med projektmedel från Socialstyrelsen från 2016 och framåt.

Länsstyrelsen Västmanland står nu inför ett läge där statsbidragen med stor sannolikhet upphör. Det är därför av stor vikt att diskussioner förs angående hur lärande och mervärden från projektet ska kunna tas tillvara på ett långsiktigt sätt.

Payoff rekommenderar Länsstyrelsen Västmanland att analysera och besluta om vad och på vilket sätt som kunskap från projektiden ska kunna tas tillvara för att utveckla ordinarie verksamhet samt hur detta ska finansieras i framtiden. Följande frågeställningar bör vara av intresse när Länsstyrelsen Västmanland ska ta fram underlag och besluta hur arbetet ska drivas vidare:

- Vad är det som är viktigt att implementera?
- Vad vill länsstyrelsen uppnå genom att implementera
  - på individnivå?
  - på organisationsnivå?
- Vilka resurser behövs för att driva den implementerade verksamheten?
- Vem ska vara huvudman för den implementerade verksamheten och vilken samverkan behövs för att verksamheten ska fungera effektivt?

Utifrån svaren på ovanstående frågeställningar kan med fördel en handlingsplan för implementering arbetas fram. Viktiga punkter i en handlingsplan skulle kunna vara:

- Vilka beslut krävs för att verkställa implementeringen?
- Vilka har ansvar och mandat att fatta dessa beslut?
- Vilka viktiga tidpunkter finns för beslutsprocessen?
- Vilka underlag behövs för besluten?
- Vem ansvarar för att driva implementeringsarbetet?

Jämställdhet

I många fall är det män som utövar våld mot kvinnor och barn. Men det kan även vara de motsatta eller att två samkönade partner lever i ett förhållande. I stor del av den dokumentation som ut-

värderarna har tagit del av, både från Länsstyrelsen i Västmanland och andra aktörer, är texterna utformade från en traditionell familj med en man och en kvinna. I andra uppdrag har utvärderarna arbetat med våldsfrågor inom hälso- och sjukvården. Där pratas det mer och mer om att använda ett neutralt språk och att istället ställa frågor utifrån att en person utsätts för våld eller hot om våld från sin partner. Payoff rekommenderar att Länsstyrelsen Västmanland, andra länsstyrelser och berörda parter att utgå från partnerbegreppet i sitt fortsatta arbete. På så sätt säkerställs ett respektfullt bemötande av alla, oavsett sexuell läggning. Samtidigt ökar sannolikheten att relevant information om våld och hot om våld i nära relationer framkommer i de samtal och utredningar som genomförs.

Avslutningsvis

Avslutningsvis vill Payoff tacka för förtroendet att få arbeta tillsammans med Länsstyrelsen Västmanland i detta intressanta och viktiga uppdrag. Vi hoppas även att denna utvärdering kan bidra till fortsatt utveckling av arbetet som bedrivits inom ramen för projekt Djur och Våld.

Göteborg, 2020-03-03

Jonas Huldt,
Payoff AB

Joakim Tranquist,
Tranquist Utvärdering AB

Länsstyrelsen
Västmanlands län

www.lansstyrelsen.se/vastmanland